

PTUJSKI PERUTNINAR

informacije

Številka 9 — december 1992

INFORMACIJ NI, ALI JIH NOČEMO

V tem času je precej negodovanj, češ, da delavcev ne informiramo o zadevah pomembnih za njih. Posamezniki so očitali, da sploh niso bili seznanjeni s problematiko o prostovoljnem zdravstvenem zavarovanju, o akciji "podarim — dobim" in podobno. Po izidu 8. št. Informacij, v kateri je bila tiskana pristopna izjava za kolektivno zdravstveno zavarovanje pa je nastalo pravo tekanje za Informacijami, ki da jih je zmanjkalo.

Kakšna je resnica?

Slehera enota prejme tolikšno število izvodov Ptujkega perutninarja ali Informacij, koliko je v tej enoti zaposlenih. Kooperativi — združniki in upokoenci jih prejmejo po pošti. Pri teh še ni bilo reklamacij. Žal pa se dogaja, da v nekaterih proizvodnih enotah ostajajo bolj ali manj zajetni kupčki teh — kar dragih — informativnih listov, posamezniki, ki jih ne prečitajo pa govorijo, da niso informirani o pomembnih zadevah.

Tako je bilo tudi z 8. številko Informacij. Zavedali smo se, da nekateri ne bodo prečitali niti naslovov, da bi spoznali vsebino, zato smo prav zaradi pristopne izjave dali natisniti precej več primerkov, kot je redna naklada.

V četrtek, 26. novembra, ko je bil list razdeljen je bilo možno videti mnogokje po tleh zavržene Informacije, že naslednji dan pa so nekatere večje enote iskale dodatne izvode glasila, ker da ga vsi niso prejeli.

Zakaj?

Ker nekateri (mnogi) izmed tistih, ki so list prvi dan vzeli niso prečitali niti naslovov, zato niso opazili pristopne izjave in list zavrgli. Ko so naslednji dan od sodelavcev izvedeli, da je le-ta natisnjena, so pohiteli po drugi izvod, zato pa je zmanjkalo primerkov, kar pa je povzročilo nejevoljo pri tistih, ki niso prišli do svojega izvoda.

Poskušajmo se torej navaditi, da so Informacije namenjene seznanjanju o pomembnih

zadevah, ne pa za izdelavo "papirnatih aeroplanov".

Še o obravnavani tematiki.

Kritike posameznikov, da nismo nič pisali o prostovoljnem zavarovanju, o sodelovanju v akciji "podarim dobim" in podobnih zadevah so nepoštenne, da ne rečemo žaljive.

Že v 2. številki Perutninarja je Vlasta Jeza obširno in na razumljiv način obrazložila novosti v zdravstveni zakonodaji. Že pred tem, je v 1. številki Informacij Renata Pečnik razložila, kako je treba izpolniti prijavo o dohodnini, ki jo je podkrepila z ustreznimi preglednicami in izdelanimi primeri izračuna. V 2. številki Informacij je bil objavljen razpis za letovanje s podrobnimi napotki Natalije Veršič. "Kdaj v pokoj po novem zakonu" je bilo razloženo vsem zainteresiranim takoj po sprejemu tega zakona. Že v začetku oktobra smo vas obširno seznanili z razlago Ministrstva za zdravstvo, družino in socialno varnost glede prostovoljnega zdravstvenega zavarovanja.

V 7. številki Informacij ste našli razlago Stanka Lepeja zakaj sodelujemo v akciji "podarim — dobim", iz katere je razvidno, kako pomembna odločitev je to. Takrat ste izvedeli tudi precej podrobnosti o dokupu zavarovalne dobe. In končno je v 8. številki Informacij bila podana podrobna razlaga posameznih zavarovalnih paketov za prostovoljno zdravstveno zavarovanje, kje se posameznik lahko zavaruje in da je Perutnina sklenila pogodbo o kolektivnem zdravstvenem zavarovanju pri Zavodu za zdravstveno zavarovanje Slovenije, ki delavcem daje določene ugodnosti.

Poleg tega so bili letos v Perutninarju in Informacijah objavljeni trije sestavki o izobraževanju in pet sestavkov o zdravstveni preventivi.

Torej, tisti, ki teh sestavkov niste uspeli najti, razmislite, kdo je za to kriv in predlagajte način kako bi vam jih pokazali.

Urednik

Pričakujemo pošteno, resnično kritiko, ki naj pomaga izboljšati informiranje. Še zlasti pa vašega sodelovanja.

Delavski svet

Na seji delavskega sveta v ponedeljek, 30. novembra so člani in drugi vabljeni najprej poslušali temeljito razlago dr. Štefana Ivanka vsebini in pomeni Zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij. Ker je to zelo pomembno področje bomo povzetek razlage objavili v decembrski številki Perutinarja.

Delavski svet je za tem razpravljal in sklepal o rebalansu finančnega in proizvodnega načrta za leto 1992 ter o predlogu proizvodnega načrta za leto 1993. O predlogih rebalansa in načrta smo pisali v prejšnji št. Informacij.

Na seji je bil sprejet tudi program razreševanja presežnih delavcev. Pri tej točki se je razvila burna razprava, zlasti o dokupu zavarovalne dobe. O tem je podana razlaga.

Imenovane so bile še inventurne komisije. Tudi o tem pišemo v tej številki.

Uredništvo

Nova zdravstvena zakonodaja

Kot je že večini znano, je v začetku leta 1992 začela veljati nova zdravstvena zakonodaja — Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju.

Perutnina Ptuj se je odločila za skupinsko zdravstveno zavarovanje preko Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije in bo sklenila do 15. 12. 1992 z njim pogodbo, ter si tako zagotovila določene popuste pri zavarovalni enoti. Zbiranje pristopnih izjav poteka do 5. 12. 1992. Do sedaj je zbranih več sto prijavitelj. V naslednji številki Perutinarja bodite pozorni na poglavje ODHOD K ZDRAVNIKU.

Strokovna služba

Tudi letos bomo smučali na Rogli

Na razpis, ki je bil za letošnje sezono smučanja objavljen na oglasnih deskah, se je prijavilo 55 delavcev, od tega jih je v željenih terminih razporejenih 20, v času od 10. 12. 1992 — 20. 3. 1993.

Prosti so ostali torej samo še termini po 20.3.1993 in se lahko zainteresirani še prijavijo za smučanje po navedenem terminu.

S pomočjo sindikata se bosta nabavili dve prenosni smučarski karti, ki ju bodo smučarji lahko koristili v času bivanja na Rogli. Kot vsa leta doslej se bo vrednost smučarske karte obračunala ob koncu sezone, ko bo znano koliko dni se bo uporabljala.

Veliko užitka na snegu!

Natalija VERŠIČ

Še o dokupu zavarovalne dobe

V sedmi številki Informacij smo vam poskušali obrazložiti postopek in pogoje za dokup zavarovalne dobe. Popolnoma se zavedamo, da je to pereč in odprt problem tako za delavce kot za podjetje. Na eni strani zakonodajalec postavi pogoje dokupa do 31.12.1992, na drugi strani pa takoj poveča starostno dobo za upokojitev. Zato je razumljiv revolt delavcev.

V podjetju se zavedamo, da bi z dokupom zavarovalne dobe v bistvu omogočili upokojeitev delavcev, kar si vsekakor zaslužijo, saj so s svojim delom mnogo doprinesli pri razvoju Perutnine. Bilo bi tudi manj problemov, kot so bolniške, ostala bi mlajša delovna sila ipd.

Da bodo obstajali presežki delavcev se je sicer dalo slutiti že v začetku 1992 leta. Bila je možnost takojšnjega zmanjšanja presežnih delavcev za najmanj 20%. Vendar se za takšno "šok terapijo" v podjetju nismo odločili, temveč za postopno zmanjševanje proizvodnje in z njo delovne sile. Logično bi bilo, da bi bil sprejet sklep o takojšnjem zmanjševanju delovne sile v začetku 1992. leta in bil takoj izveden tudi postopek o dokupu zavarovalne dobe. Toda postopno zmanjševanje proizvodnje, sprejem sanacijskega programa in sprejem ustreznega sklepa na seji delavskega sveta 1992 so tisti elementi, ki so pogojevali nadaljnje reševanje presežnih delavcev in dokup zavarovalne dobe.

Ker nekateri še vstrajajo, podobna razprava je bila tudi na zadnji seji delavskega sveta, da o problematiki dokupa zavarovalne dobe nismo pravočasno razpravljali, dajemo podatke, kolikokrat smo na sejah poslovnega sestanka obravnavali to vprašanje in sicer: 9. 3. 1992, 29. 6. 1992, 6. 7. 1992, 13. 7. 1992, 24. 8. 1992, 21. 9. 1992, 26. 10. 1992 in 23. 11. 1992.

Če ti datumi kaj povedo, ali če jih hočemo sprejeti kot objektivno danost in resnico, (možni so tudi pisni dokazi), potem lahko vidimo, da smo v podjetju skozi vse leto temu vprašanju posvečali posebno pozornost.

Sedaj pa si boste postavili vprašanje: "Že res, da ste obravnavali, kaj ste pa rešili?"

Za vse dokupe zavarovalne dobe so potrebna finančna sredstva. Kadar koli se je to vprašanje obravnavalo, je bil odgovor, da finančna situacija ne daje možnosti za dokup zavarovalne dobe in to je objektivna resnica in nobeno drugo sprenevedanje, podtikanje in obtoževanje.

Ob stališču sindikata in delavskega sveta si prizadevamo dobiti s strani Ministrstva za delo še premostitveni kredit. Če ga bomo dobili bomo rešili odprto vprašanje dokupov, če ne, pa žal ostajamo na že sprejetih sklepih.

Uredništvo

INVENTURE

Inventura oziroma letni popis je eden najvažnejših načinov notranje kontrole.

Ob koncu poslovnega leta se mora uskladiti stanje sredstev in njihovih virov v knjigovodstvu z dejanskim stanjem. To stanje se ugotavlja z letnim popisom, ki se opravi po stanju na dan 31. decembra.

Komisije za popis ter čas popisa določi delavski svet.

Glavne naloge popisnih komisij so:

- da ugotovijo stvarno stanje materialnih sredstev
- da ugotovijo morebitne razlike med stvarnim knjižnim in dejanskim stanjem
- da raziščejo vzroke zaradi katerih so nastale razlike
- da ugotovijo kdo je odgovoren za nastale razlike, ter
- da predložijo način likvidacije ugotovljenih razlik oziroma da predlagajo katere odgovorne osebe se za nastale razlike bremenijo.

Z letnim popisom se ugotavlja stvarno stanje vseh sredstev podjetja, s stanjem na dan 31. decembra.

Popis se deli na tri faze:

I. faza zajema popis vseh sredstev podjetja. Najbolj idealno bi bilo, da bi celotni popis opravili

zadnji dan v letu, vendar pa to praktično ni izvedljivo. Vsled tega je popis razdeljen na dva dela, tako, da se osnovna sredstva, drobni inventar in avtogume popišejo v začetku decembra, ves ostali material (surovine, zaloge, nedovršena proizvodnja) pa 31. 12. oziroma prvi dan v naslednjem letu.

II. faza je ovrednotenje popisanih sredstev ter obračun vrednosti stvarnega stanja. Popisne komisije so dolžne tudi oceniti vrednost vsega opisane materiala (dotrajanega, neuporabnega) ter vse to vnesti v zapisnik, ker drugače inventurnega stanja ni mogoče razknjižiti.

III. faza je ugotavljanje razlik, to je manjkov in viškov med stvarnim in knjigovodskim stanjem. Ugotovljene razlike je potrebno vsako posebej zapisniško obrazložiti ter delavskemu svetu predlagati način likvidacije. Komisije morajo biti posebno pozorne pri ugotovljenih manjkah ter raziskati ali obstajajo za manjke objektivni razlogi, če ne pa za njih ugotoviti osebno odgovornost.

Iz vsega tega se vidi, kako odgovorno je delo komisij, ki jim je zaupan letni popis. Vsled tega se v popisne komisije imenuje delavce, ki so sposobni in pripravljeni to odgovorno nalogo dosledno in natančno izpeljati.

F.C.

Tokrat zaključujemo s povzetki razlage Rdečega križa Slovenije o dejavnih tveganja.

OHRANIMO ZDRAVO SRCE IN ŽILE

Zvišane maščobe v krvi

V mislih imamo predvsem holesterol in trigliceride (nevtralne maščobe). Mastem podobne snovi (lipidi) so normalna sestavina krvi, zato jih vedno najdemo tudi v krvi zdravih ljudi. Kadar je njihova vsebnost v krvi povečana, pa že pomeni preveliko vnašanje maščob s hrano ali moteno presnovo. Velikokrat gre za oboje hkrati.

Holesterol najdemo razen v krvi tudi v jetrih, kjer se tvori, v možganih, koži, mišicah, drobovju in kot sestavni del nekaterih hormonov. V organizmu je nepogrešljiv. Kot nevarnostni dejavnik nastopa šele tedaj, če je v krvi trajno povišan. Zaželeno je, da vsebnost v krvi ne bi presegla 5,3 do 6,5 mmol/L (po starem: 200 do 250 mg%). Ni vseeno, na katere beljakovine v krvi je vezan. Če je vezan na beljakovine visoke gostote (t.i. holesterol HDL), je koristen, ker človeka varuje pred aterosklerozo. Če pa je vezan na beljakovine nizke gostote (t.i. holesterol LDL), je škodljiv, ker pospešuje nastanek ateroskleroze.

Iz zgornjega skrženega opisa lahko povzamemo, da ima organizem dva vira za dobavo hlesterola; zunanji s hrano in notranji iz jeter. Če je v krvi holesterola preveč, ga bomo vsekakor

skušali znižati najprej s pravilno prehrano. Če ta način ne bo uspešen, bo treba dodati zdravila.

Trigliceridi so nevtralne maščobe, ki jih organizem največ dobi s hrano. Presežek zaužitih trigliceridov se običajno kopiči v telesu kot maščobne obloge pod kožo, okrog srca, črevesa itd. Trigliceridi pa nastajajo pri moteni presnovi maščob in sladkorjev tudi v organizmu. Ni še povsem pojasnjeno, ali je visoka vsebnost trigliceridov v krvi samostojni, neodvisni nevarnostni dejavnik za nastanek ateroskleroze in nastopa s sodelovanjem drugih. Kadar v krvi preseže normalno vrednost, moramo vsekakor predpisati varovalno, nizko energijsko (nizko hranilno-shujševalno) prehrano z omejitvijo maščob in sladkorjev.

Ker so zvišane maščobe v krvi nevarnostni dejavnik za nastanek ateroskleroze, je prav, da upoštevamo nekaj nasvetov:

- **Pred 30. letom starosti preveri vsebnost holesterola in trigliceridov v krvi.** Če je eden od njih zvišan ali oba, se posvetuj z zdravnikom!
- **Varovalna prehrana, ki smo jo opisali, v veliki meri preprečuje pojav čezmernih maščob v krvi.**

— **Znižanje celotnega holesterola za 1% zmanjša nevarnost za srčni infarkt za 2%!**

Visok krvni tlak

Visok krvni tlak je množična in potuhnjena bolezen, ki se priplazi povsem neopazno. Ima jo vsak četrti ali peti človek po 40. letu. Marsikdo niti ne ve, da je bolan. Bolezen uvrščamo med prve tri najhujše, neposredne nevarnostne dejavnike. Napada odvodnice (arterije) srca, možganov, ledvic in udov. Zato ni bilo težko dokazati, da skrajšuje življenje. Zdravljenje je uspešno, če je bolnik dovolj discipliniran, če se drži navodil za zdrav način življenja in če redno jemlje zdravila. Praviloma je zdravljenje doživiljenjsko.

Krvni tlak ves dan niha, zato ga je treba meriti večkrat, zjutraj, po službi in zvečer, če želimo zvedeti, ali je nihanje še v normalnih mejah ali že presega zgornjo mejo. Nadrobnosti o tej bolezni vsebuje brošura, ki jo je izdal Rdeči križ Slovenije 1988. leta.

Nekaj nasvetov za odkrivanje bolezni:

- **najvišja mera normalnega krvnega tlaka je 140/90 mmHg (18,7/12,0 kPa)**
- **enkratno merjenje krvnega tlaka ne zadošča za odkrivanje bolezni**
- **mejno zvišan tlak je med 140/90 — 160/95 mmHg (18,7/12,0–21,3/12,7 kPa)**
- **visok krvni tlak je višji od 160/95 mmHg (21,3/12,7 kPa)**

Sladkorna bolezen

Sladkorna bolezen je trajna motnja v presnovi sladkorjev, maščob in beljakovin. Pojavi se zaradi pomanjkanja hormona insulina. Tudi ta bolezen je pri nas množična. Začetnih bolezenskih znamenj skorajda ni, zato tudi zanjo velja, da se dobesedno vtihotapi v polno zdravje. Napada zlasti drobne odvodnice, seveda tudi debelejšje niso izvzete. Bolezen zelo uspešno zdravijo, vendar je ozdraviti ne moremo. Najbolje je, da se bolniki vključijo v diabetični dispanzer, kjer dobijo navodilo o pravilni prehrani in načinu zdravljenja, tudi za sladkorne bolnike so na voljo brošure z opisom bolezni in različnimi nasveti.

Nekaj pojasnil za pravilno vrednotenje višine krvnega sladkorja:

- **krvni sladkor po jedi poraste, zato ga preverjaj na tešče**
- **normalna vrednost krvnega sladkorja na tešče je od 3,9 do 5,6 mmol/L (70 do 100 mg%)**
- **kdor ima dvakrat ugotovljen krvni sladkor na tešče višji od 8 mmol/L (144 mg %), ima sladkorno bolezen.**

Stres in vedenjski vzorec A

Stres je nespecifičen odgovor organizma na nespecifične dražljaje. Zanimivo je, da za srce in odvodnice niso škodljivi dražljaji, ki nas razveseljujejo, pač pa tisti, ki nas potarejo in sprožijo duševno nesproščenost, napetost. Kdor torej dan za dnem živi nesproščeno, je ogrožen. Nevarnost za nastanek bolezni srca in odvodnic je toliko večja, če ima človek nekatere značajске poteze, ki sodijo v okvir vedenjskega vzorca A. Takšni

ljudje so pretirano ambiciozni, živijo v stalni časovni stiski, preganja jih notranji nemir, celo med pogovorom pretirano krilijo z rokami, zelo jim prija pohvale, za očitke in graje pa so hudo ranljivi in postanejo kar napadalni. Iz svoje kože ne morem, tak je moj značaj, pravijo ti ljudje. Ta izgovor je samo delno sprejemljiv, kajti tudi značajске poteze se dajo z vajo in s potrpljenjem popraviti. Ker so osebe z vedenjskim vzorcem A kar šestkrat bolj ogrožene, da bodo zbolele na srcu in odvodnicah, se splača potruditi:

— **redno izvajaj vaje za druževno sprostitvev**

— **vključi se v tečaj avtogenega treninga**

— **posvetuj se s strokovnjakom za sprostitvene tehnike**

Tretja skupina nevarnostnih dejavnikov je najteže dostopna. Vanjo sodijo: moški spol, starost in vpliv dednosti.

Še vedno velja, da so moški za aterosklerozo bolj ogroženi kot ženske. Po eni strani gre za hormonske razlike, po drugi pa za razlike v življenjskih navadah. Odkar več žensk kadi, jemlje kontracepcijske tablete in se skušajo čim bolj enačiti z moškimi, je tudi pri njih porasla nevarnost za razvoj ateroskleroze že v srednjem življenjskem obdobju. To pomeni, da samo moški spol ni poglavitna nevarnost, ampak vse navade in razvade, ki ga spremljajo, bistveno povečajo ogroženost.

Kar zadeva vpliv starosti, smo seveda brez moči. Z leti namreč raste nevarnost za zboljenje srca in odvodnic. Včasih le ni bilo toliko srčnih infarktov, čeprav so se ljudje ravno tako starali. Zato smemo sklepati, da je staranje samo po sebi razmeroma malo nevarno, vendar veliko bolj, če ga spremljajo še drugi navarnostni dejavniki, o katerih je bilo govora že v prejšnjih poglavjih. Niti vplivu dednosti ne smemo pripisovati odločilne vloge za pojav bolezni srca in odvodnic, čeprav so nekatere družine res bolj ogrožene kot druge. Dokazano je namreč, da ateroskleroza ni dedna, podeduje se samo nagnjenje zanjo. Kdor je torej podedoval nagnjenje do bolezni odvodnic mora podvojeno upoštevati nasvete, ki smo jih opisovali v tej razlagi.

Več navarnostnih dejavnikov skupaj

Pričakovali bi, da se nevarnost za bolezn srca in odvodnic postopno povečuje, če deluje hkrati dva, tri in več nevarnostnih dejavnikov, vendar ni tako. Velika in po vsem svetu znana framinghamška študija je pokazala, da nevarnot raste skokovito! Ker niso redki ljudje, ki živijo leta in leta z več nevarnostnimi dejavniki, ne bo odveč, da za sklep navedemo izsledke omenjene študije:

Kot vidimo, so poglavitni nevarnostni dejavniki nepravilna prehrana s povišanim holesterolom, visok krvni tlak in kajenje. O vsem tem smo že dovolj povedali. Preostane nam samo še, da prisluhnemo priporočilom, jih tudi upoštevamo in se pridružimo vsem, ki jim je že uspelo zajeziiti epidemijo bolezni srca in ožilja.

Osebe z dvema nevarnostnima dejavnikoma zbolijo trikrat pogosteje, s tremi pa desetkrat pogosteje za srčnim infarktom ali doživijo nenadno smrt, kot osebe, ki imajo normalen holesterol, normalen krvni tlak in ne kadijo.